

УДК 332.13:330.13

Л. М. Березіна,

д. е. н., професор, Полтавський державний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0003-2843-5893

О. М. Помаз,

к. е. н., доцент, Полтавський державний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0003-1782-3890

DOI: 10.32702/2306-6792.2022.1.13

СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

L. Berezina,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Poltava State Agrarian University

O. Pomaz,

PhD in Economics, Associate Professor, Poltava State Agrarian University

SOCIO-CULTURAL FACTORS OF FORMATION OF THE MODERN SOCIO-ECONOMIC SYSTEM OF UKRAINE

Проаналізовані основні соціально-культурні чинники формування сучасної соціально-економічної системи України. До них, зокрема, відносяться: фактори соціально-побутової інфраструктури, фактори соціально-культурної інфраструктури, соціальні ресурси, ментальні фактори. Значну увагу приділено впливу на формування соціально-економічної системи "влада — бізнес — громада" соціальних ресурсів та ментальних факторів. Соціальні ресурси є вагомим чинником розвитку територіальних громад, оскільки їх мобілізація та реалізація супроводжується синергетичним ефектом завдяки підвищенню ефективності використання всіх інших видів ресурсів: матеріальних, господарських, природних та ін. У складі соціальних ресурсів як факторів виділені: сім'я, шлюб; релігія, церква; розвиток громадянського суспільства; профспілкова активність і вплив профспілок на формування громадської думки; відносини "підприємство — громадські організації"; територіальні громади як носій соціальних ресурсів; державні органи соціальної роботи з населенням. Наведені ментальні особливості українців мають велике значення для розуміння особливостей управління відносинами в соціально-економічній системі "влада — бізнес — громада", зокрема їх ролі у становленні громадянського суспільства, у відносинах з бізнесом і ставленні до влади.

The complex socio-economic system of "government-business-community" contains not only economic, demographic, institutional, natural and environmental, but also socio-cultural elements. Although the socio-cultural component is relatively latent, it nevertheless has a significant impact on the system as a whole. The main socio-cultural factors of formation of the modern socio-economic system of Ukraine are analyzed. These, in particular, include: factors of social infrastructure, factors of socio-cultural infrastructure, social resources, mental factors. The factors of socio-cultural infrastructure include: provision of cultural facilities (theaters, cinemas, dance halls, clubs, libraries); provision of children's preschool institutions, secondary schools; access to higher education institutions of various profiles; development of sports and tourism, providing the population with sports facilities. Considerable attention is paid to the impact on the formation of the socio-economic system "government-business-community" of social resources and mental factors. Social resources are an important factor in the development of territorial communities, as their mobilization and implementation is accompanied by a synergistic effect by improving the efficiency of all other types of resources: material, economic, natural and others. In the composition of social resources as factors are: family, marriage; religion, church; civil society development; trade union activity and the influence of trade unions on the formation of public opinion; relations "enterprise — public organizations"; territorial communities as carriers of social resources; state bodies of social work with the population. These mental characteristics of Ukrainians are of great importance for understanding the peculiarities of governance in the socio-economic system "government-business-community", in particular their

role in the formation of civil society, in relations with business and attitude to power. The undeniable advantages of the Ukrainian mentality, in this context, are diligence and mastery, friendliness and tolerance to other nationalities, flexibility and adaptability to change. To some extent, this will be facilitated by the gradual departure from the Soviet mentality caused by the change of generations and the growing influence of Western culture and traditions.

Ключові слова: соціально-економічна система, соціально-культурні фактори, соціальні ресурси, інфраструктура, менталітет.

Key words: socio-economic system, socio-cultural factors, social resources, infrastructure, mentality.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ТА ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасна соціально-економічна система України продовжує перебувати на етапі становлення і трансформації у відносно ефективну ліберально-капіталістичну соціально орієнтовану ринкову модель організації суспільства. Ці процеси прискорилися у 2014 році, коли Україна стала активніше інтегруватися у європейський та світовий соціально-економічний простір, проте ситуація ускладнюється фінансовою й соціально-економічною кризою останніх років та військовим конфліктом на сході країни [2, с. 227].

Науковці різних сфер, як медики, так і демографи, економісти, дослідники соціальної географії, відзначають, що рівень соціально-економічного розвитку країни, зокрема рівень зайнятості населення, рівень доходів, соціальний захист, житлові умови, рівень освіти, суттєво впливає на стан суспільного здоров'я [9, 11].

У свою чергу соціально-економічна система України залежить, зокрема, і від соціально-культурних факторів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ, У ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ

Питання вивчення соціально-культурних факторів та їх вплив на формування сучасної соціально-економічної системи України опосередковано досліджувалися такими науковцями: М.П. Войнаренко, О.І. Гончар [2], С.В. Мочерний [4], Н.Г. Пігуль [7], Г.В. Піньковська [8], В.В. Тарасова [11], А.Т. Шевчук [14] та ін.

Дослідженню сутності міжкультурних відносин, факторів національної культури, які визначають способи структурування і управління організаціями, впливу національного менталітету присвятили свої праці П.М. Бал-

таджи [1], О.В. Юринець, М.М. Федорів [15], В.М. Шаповал, М.С. Пашкевич, Д.А. Дратвер [13], Г. Хофштеде (G. Hofstede) [16] та ін.

МЕТА СТАТТІ

Мета дослідження полягає у визначенні основних соціально-культурних факторів формування сучасної соціально-економічної системи України та дослідженні їх ролі й впливу на цей процес.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Складна соціально-економічна система "влада-бізнес-громада" містить у собі не лише економічні, демографічні, інституційні, природно-екологічні, але й соціально-культурні елементи. Хоча соціально-культурна складова є відносно латентною, вона, однак, має значний вплив на систему в цілому.

Вважаємо за доцільне виділити такі групи соціально-культурних факторів формування сучасної соціально-економічної системи України (рис. 1):

- фактори соціально-побутової інфраструктури;
- фактори соціально-культурної інфраструктури;
- соціальні ресурси;
- ментальні фактори.

Автори Економічної енциклопедії за редакцією В. Мочерного у складі соціально-побутової інфраструктури розрізняють такі компоненти як житлово-комунальне господарство, побутове обслуговування населення, торгівля га громадське харчування, пасажирський транспорт і зв'язок для обслуговування населення тощо [4; 7]. У складі факторів соціально-побутової інфраструктури нами виділені: забезпеченість населення житлом; стан житлово-комунального господарства; розвиток торгівлі

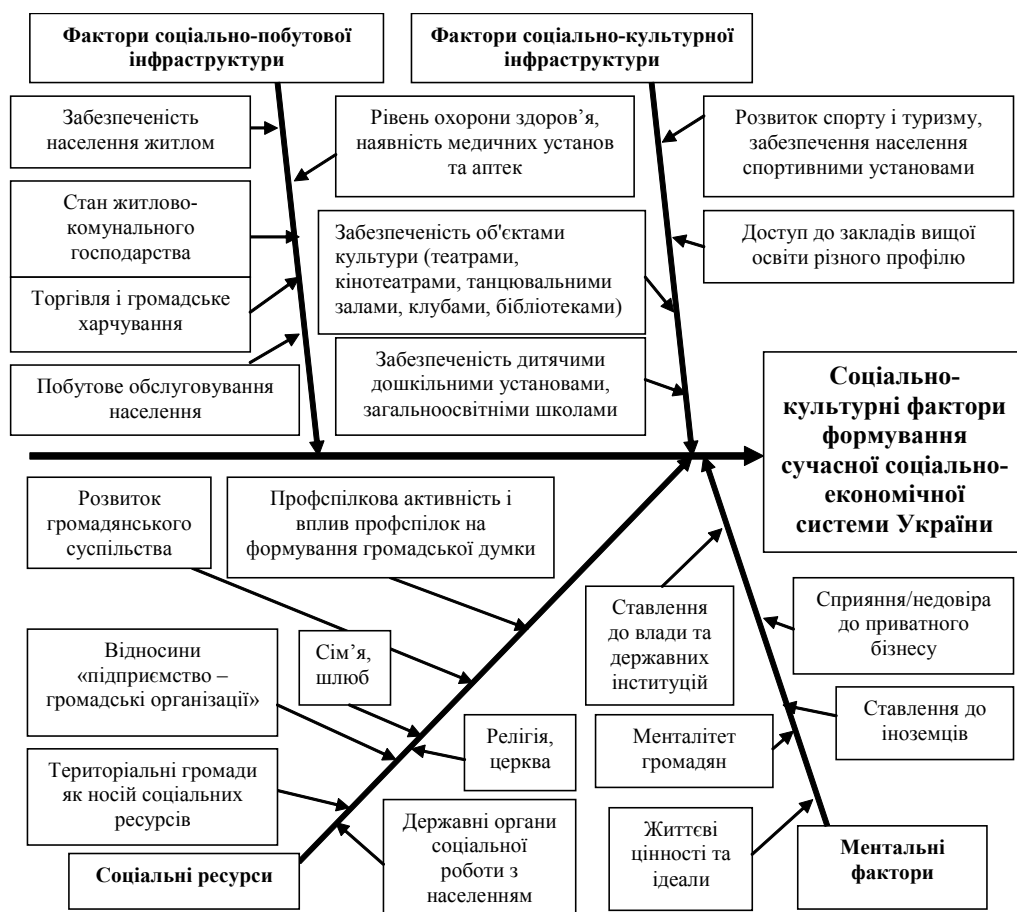

Рис. 1. Соціально-культурні фактори формування сучасної соціально-економічної системи України

Джерело: систематизовано авторами на основі [2; 4; 7; 8; 10; 11; 12; 14].

і громадського харчування; рівень побутового обслуговування населення; рівень охорони здоров'я, наявність медичних установ та аптек.

Рівень забезпеченості населення об'єктами соціально-побутової інфраструктури суттєво впливає на продуктивність праці (чим нижчий рівень забезпеченості, тим нижчий рівень продуктивності праці), стан здоров'я населення (наприклад, якщо забезпеченість житлом нижча, ніж 28 м² загальної площі на людину, ймовірність захворювань населення різко зростає, що негативно позначається на функціонуванні продуктивних сил), освітній рівень населення [14].

Соціально-культурна інфраструктура охоплює охорону здоров'я, рекреаційне господарство, фізичну культуру та спорт, соціальне забезпечення, освіту, культуру та мистецтво, культові споруди тощо [4]. У складі факторів соціально-культурної інфраструктури нами виділені: забезпеченість об'єктами культури (театрами, кінотеатрами, танцювальними залами, клубами, бібліотеками); забезпеченість дитячими дошкільними установами, загальноос-

вітніми школами; доступ до закладів вищої освіти різного профілю; розвиток спорту і туризму, забезпечення населення спортивними установами.

Чільне місце серед факторів соціально-культурної інфраструктури посідає освітній рівень суспільства. Як слушно зауважує І. Титаренко, аналізуючи соціально-економічний розвиток будь-якої країни необхідно враховувати освітній рівень суспільства як одного з факторів впливу на різноманітні сфери громадського життя. Освіта допомагає людині гармонійно пристосуватися до сучасного життя, забезпечує свободу професійного, інтелектуального та соціального вибору. Рівень освіти визначає якість життя як суспільства в цілому, так і окремої особи зокрема [12].

На основі аналізу взаємозв'язку інфраструктурного забезпечення культурного середовища та ефективності його використання Пінковська Г.В. виділяє сім груп регіонів України за рівнем його розвитку, а саме [8]:

1. Регіони з високим рівнем ефективності використання об'єктів культури при високому

та середньому рівні розвитку їх інфраструктури — АР Крим, Миколаївська, Харківська, Хмельницька, Черкаська та Чернівецька області.

2. Регіони з високим рівнем ефективності використання об'єктів культури при низькому рівні розвитку їх інфраструктури — м. Київ та м. Севастополь.

3. Регіони з середнім та нижчим за середній рівнем ефективності використання об'єктів культури при високому рівні розвитку їх інфраструктури — Вінницька та Чернігівська області.

4. Регіони з середнім рівнем ефективності використання об'єктів культури при середньому та нижчому за середній рівні розвитку їх інфраструктури — Київська та Полтавська області.

5. Регіони з нижчим за середній рівнем ефективності використання об'єктів культури при середньому, нижчому за середній та низькому рівні розвитку їх інфраструктури — Дніпропетровська та Луганська області.

6. Регіони з низьким рівнем ефективності використання об'єктів культури при високому та середньому рівні розвитку їх інфраструктури — Івано-Франківська, Кіровоградська, Тернопільська, Херсонська, Рівненська та Волинська області.

7. Регіони з низьким рівнем ефективності використання об'єктів культури при низькому та нижчому за середній рівні розвитку їх інфраструктури — Донецька, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Львівська, Одеська та Сумська області.

Дослідниця робить висновок про зростання галузевої розбалансованості господарських систем культурного середовища та зниження їх взаємозалежності на регіональному рівні [8].

Окрему групу факторів представляють соціальні ресурси, які є складовою соціального капіталу. Основними суб'єктами прояву соціальних ресурсів виступають: суспільство в цілому, громадські організації, громадські рухи, тимчасові об'єднання громадян, територіальні громади, особистість та ін. [10, с. 34].

У складі соціальних ресурсів як факторів нами виділено: сім'я, шлюб; релігія, церква; розвиток громадянського суспільства; профспілкова активність і вплив профспілок на формування громадської думки; відносини "підприємство — громадські організації"; територіальні громади як носій соціальних ресурсів; державні органи соціальної роботи з населенням.

Соціальні ресурси є вагомим чинником розвитку територіальних громад, оскільки їх мобілізація та реалізація супроводжується синер-

гетичним ефектом завдяки підвищенню ефективності використання всіх інших видів ресурсів: матеріальних, господарських, природних та ін. На рівні громад соціальні ресурси забезпечують перспективи їх ефективної діяльності за рахунок свідомого використання соціальних зв'язків та мереж. Вони стають засобами досягнення визначених цілей громади завдяки довірі, спільним інтересам та цілям, нормам та правилам [10, с. 35].

До наступної групи факторів вважаємо за доцільне віднести ментальні фактори. Менталітет — це характер та лад людського мислення, що реалізується на рівні колективної та індивідуальної свідомості, але ґрунтується на структурних елементах сфери підсвідомого, що включають у себе архетипи як окремої особистості, так і етносу загалом [15]. Історико-філософський підхід характеризує менталітет як духовно-інтелектуальний феномен, якому притаманна динаміка і універсальність. Предметом більшості сучасних досліджень виступає національний менталітет, як узагальнююча категорія, яка вбирає в себе зміст етнопсихологічних, так і етноідеологічних чинників, нерозривно пов'язана з історичними умовами розвитку нації і відображає зміни народних світовідчуттів [1].

Менталітет українця складався тривалий час під впливом суспільно-історичних обставин. Українці завжди були землеробською нацією. Постійний зв'язок із землею, який називають українським антеїзмом, наклав на їхню духовність відбиток психічної селянськості. Культ Землі, землеробської Праці є основою світобачення українського селянина [5].

Українці — інтроверсна нація. Поширеними рисами українського народу є замкненість, тихий норов, почуття всепрощення, підпорядкованості, терпимості, прагнення до духовного усамітнення, певний життєвий аскетизм, невибагливість. Українця характеризує також висока чуттєвість, домінування почуттєвого над інтелектуальним і вольовим [5].

Для українців важливі дохід, успіх у конкурентній боротьбі рівною мірою як і дружелюбна атмосфера, стабільність становища, солідарність. Землеробська культура, залишки матриархату зумовили активну, пріоритетну роль жінки в сім'ї. Водночас активність, волелюбність і демократизм, пріоритет чоловіка почали фіксуватися і закріплюватися в українській ментальності за часів існування Запорозької Січі [15].

Значною мірою негативно на національний менталітет вплинула довготривала відсутність

власної держави. Здійснювані протягом століть цілеспрямоване знищення та денаціоналізація української еліти надзвичайно звужували коло політичних лідерів народу. В результаті, з одного боку, посилилась консервативність національного характеру як засобу захисту своїх традицій та цінностей від зовнішніх чинників, а з іншого — поглибилась недовіра народу до власної еліти [3].

Загалом українця можна охарактеризувати такими рисами, як адаптивність, гнучкість, гостинність і товариськість, приземлений прагматизм, розвинена інтуїція, працьовитість, хазяйновитість, універсальність, широкий кругозір, жвавість, нестандартні ходи, креативність, що є обов'язковою передумовою інноваційної активності співробітників [15].

Менталітету українських працівників та менеджерів притаманна певна двоїстість та парадоксальність:

— з одного боку — креативність, з іншого — консерватизм і опір змінам ("Хай хоч би як, аби не гірше");

— з одного боку — схильність до анархії ("в душі кожного українця живе махновець"), з іншого боку — Російська та Австрійська імперії багаторазово рекрутували для себе в Україні науковців, чиновників та офіцерів (канцлер О.А. Безбородько, генерал-фельдмаршал І.Ф. Паскевич, письменник, громадський діяч І.П. Котляревський та ін.);

— з одного боку — прагнення до спокою та стабільності, певною мірою навіть байдужість ("моя хата з краю"), з іншого — активна участь громадян у суспільно-політичному житті країни, відстоювання своєї позиції, поширення різного роду волонтерських рухів;

— прагнення применшувати перед оточуючими свої досягнення та доходи ("аби не зазрили"), що абсолютно не відповідає принципам людини "західного" типу, з її орієнтацією на успіх.

Реалії сучасного світу вносять свої корективи до менталітету українських працівників, цьому сприяють:

— вплив західної культури і ментальності (частина громадян побувала в країнах Заходу і отримала новий досвід);

— вплив всесвітньої інформаційної мережі "Інтернет", ЗМІ, соціальних мереж, які мають значний вплив на ментальність української молоді і часто пропагують західний стиль поведінки (наприклад, прагнення досягти успіху, побудувати кар'єру, слідування так званій "американській мрії").

Водночас ментальність значної частини громадян, переважно старшого віку, несе відбиток

радянського менталітету, що склався протягом семи десятиліть на усій території СРСР незалежно від національної приналежності. Її головними рисами є опір змінам, пасивність, безініціативність, бажання мати над собою сильного лідера, вислужитись перед керівництвом, завищені очікування від нього, комплекс меншовартості, в роботі — "зрівнялівка", вдована діяльність, надія на зовнішню допомогу ("керівник завжди правий", "як би чого не вийшло...").

Відомий нідерландський соціолог Герт Хофштеде (нідерл. Geert Hofstede) на основі досліджень, проведених у 60-тих — 70-тих роках ХХ ст. запропонував сукупність показників (індексів), що визначають культурні характеристики різних народів [16]:

— дистанція влади (PDI), індекс, який визначає ступінь сприйняття влади у суспільстві, очікування суспільства, інституцій, організацій від влади, рівень дистанційності культур від влади;

— мужність (MAS), індекс, який визначає ступінь націлення суспільства на досягнення результату будь-якою ціною. Для країн "чоловічого типу" характерні такі якості як суперництво, впевненість у собі, цілеспрямованість, перевага матеріальним цінностям. Для країн "жіночого типу" характерні шанування взаємовідносин, культурних цінностей, турбота про якість життя;

— уникнення невизначеності (UAI), індекс, що визначає ступінь сприйняття і реагування суспільства на невідомі ситуації;

— довготермінова орієнтація (LTO), індекс, що демонструє короткострокову або довгострокову орієнтацію на майбутнє, орієнтованість на вирішення стратегічних, довгострокових цілей, бажання передбачати майбутнє;

— допущення (IVR), індекс, який представляє собою ступінь щастя суспільства та задоволення життям людей.

У дослідженнях А. Панченко [6], а також О.В. Юринець та М.М. Федоріва [15] було визначено числове значення чотирьох індексів Хофштеде для української культури. Дослідження, проведені на базі спільного українсько-американського підприємства показали, що величина таких змінних, як "Дистанція влади" і "Уникнення невизначеності" в Україні приблизно вдвічі перевищує середні значення, а характеристика індивідуалізму набагато нижча від середнього рівня. Числове значення такої змінної, як "Мужність" не набагато перевищує середній показник за результатами Хофштеде [6].

Ці результати в цілому підтверджують вище сформульовані особливості українців. Високий показник дистанції влади демонструє поки що значний відрив влади від народу, небажання керівництва взаємодіяти з підлеглими на рівних, переважання автократичного стилю керівництва, що, безумовно, є негативним пережитком радянського минулого. Високе значення індексу "Уникнення невизначеності" свідчить про значний ступінь невпевненості українців у майбутньому, що пояснюється непростими умовами перехідного періоду, нестабільністю економічної та політичної ситуації в країні.

Можна цілком погодитись із твердженням В.М. Шаповала, М.С. Пашкевича та Д.А. Дратвера про те, що світосприйняття середньостатистичного українця стало симбіозом західної, радянської та української культури [13].

Наведені ментальні особливості українців мають велике значення для розуміння особливостей управління відносинами в соціально-економічній системі "влада — бізнес — громада", зокрема їх ролі у становленні громадянського суспільства, у відносинах з бізнесом і ставленні до влади. Беззаперечними перевагами української ментальності, в цьому контексті, є працьовитість та хазяйновитість, доброзичливість та толерантність до інших національностей, гнучкість та адаптивність до змін. Певною мірою цьому сприятиме поступовий відхід від радянської ментальності, викликаний зміною поколінь та зростанням впливу західної культури та традицій.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Таким чином, можна констатувати, що соціально-культурні фактори мають значний вплив на формування соціально-економічної системи "влада — бізнес — громада". Вважаємо, що найбільш вагомими групами соціально-культурних факторів є фактори соціально-побутової інфраструктури, фактори соціально-культурної інфраструктури, соціальні ресурси, а також ментальні фактори.

Фактори соціально-побутової інфраструктури та соціально-культурної інфраструктури підвищують привабливість регіону для жителів та інвесторів. Їх сукупна дія здійснює позитивний вплив на різноманітні сфери громадського життя.

Соціальні ресурси виступають важливим чинником розвитку територіальних громад,

головним чином як вагомий інструмент і складова потенціалу громадянського суспільства.

Ментальні фактори є важливим чинником впливу на формування сучасної соціально-економічної системи України. Беззаперечними перевагами українців, викликаних їх ментальними особливостями, є працьовитість та хазяйновитість, доброзичливість та толерантність до інших національностей, гнучкість та адаптивність до змін. Водночас у подальшому варто позбутися таких слабких сторін, викликаних ментальними особливостями, як відсутність ініціативи, відсутність здорових амбіцій, дистанціювання від особистої відповідальності, надія на зовнішню допомогу.

Дослідження впливу соціально-культурних факторів на формування соціально-економічної системи "влада-бізнес-громада" в Україні є досить актуальним. Перспективним є також дослідження їх впливу у взаємодії з іншими факторами.

Література:

1. Балтаджи П.М. Поняття "ментальність" у сучасних наукових дослідженнях. Актуальні проблеми політики. 2012. № 45. URL: <http://app.onua.edu.ua/index.php/app/article/view/870/838>
2. Войнаренко М., Гончар О. Трансформація соціально-економічних систем за умов інтеграційних перетворень. Журнал європейської економіки. 2018. Т. 17, № 2. С. 225—243.
3. Довідник з історії України (А—Я): посіб. для сер. загальноосвітн. навч. закл. / за заг. ред. І. Підкови, Р. Шасти. 2-ге вид., доопр. і доповн. Київ: Генеза, 2001. 1136 с.
4. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1 / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. Київ: Видавничий центр "Академія", 2000. 864 с.
5. Колодний А.М., Филипович Л.О. Релігійна духовність українців: вияви, постаті, стан. Львів: "Логос", 1996. 182 с.
6. Панченко А., Тихомирова І. Україна в системі культурних координат бізнеса. Менеджмент и менеджер. 2002. № 8. С. 15—19.
7. Пігуль Н.Г. Соціальна інфраструктура: функціональне призначення та особливості розвитку. Економічний аналіз: зб. наук. праць. Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В.А. Дерій (голов. ред.) та ін. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету "Економічна думка". 2014. Т. 16. № 1. С. 117—122.
8. Пінковська Г.В. Оцінка сучасного стану розвитку культурного середовища регіонів України. Ефективна економіка. 2014. № 10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_10_36

9. Смик О.С. Вплив соціально-економічних умов на стан здоров'я населення. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія "Географія". Сімферополь. Т. 10. Вип. 2. 2014. С. 239—242.

10. Соціальні ресурси децентралізації управління: механізми мобілізації та ефективного використання / О.Ф. Новікова, О.І. Амоша, В.П. Антонюк, В.П. Вишневський та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2018. 480 с.

11. Тарасова В.В. Взаємовідносини суспільства і довкілля в регіональних соціально-економічних умовах. Бізнес Інформ. 2013. № 7. С. 54—60. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2013_7_10

12. Титаренко І.О. Освітлогічний контекст поняття "соціально-культурні чинники". Освітлогічний дискурс. 2017. № 1—2 (16—17). С. 23—27.

13. Шаповал В.М., Пашкевич М.С., Дратвер Д.А. Вплив менталітету нації на характер мотивації праці на українських підприємствах. Економічний простір. 2012. № 68. С. 282—289.

14. Шевчук Л.Т. Регіональна економіка: навчальний посібник: рек. МОНУ. Київ: Знання, 2011. 319 с.

15. Юринець О.В., Федорів М.М. Аналіз впливу національного менталітету на формування організаційної культури. Соц.-екон. дослідж. в перехід. період. 2007. Вип. 6. С. 206—214.

16. Hofstede G. Culture's Consequences, Comparing Values, Behaviors, Institutions, and Organizations Across Nations. Thousand Oaks CA: Sage Publications, 2001.

References:

1. Baltadzy', P.M. (2012), "The concept of "mentality" in modern scientific research", Aktual'ni problemy' polity'ky', vol. 45, Available at: <http://app.onua.edu.ua/index.php/app/article/view/870/838> (accessed 10 October 2021).

2. Vojnarenko, M. and Gonchar, O. (2018), "Transformation of social and economic systems for the minds of integrated re-creation", Zhurnal yevropejs'koyi ekonomiky', vol. 17, no. 2, pp. 225—243.

3. Pidkova, I. and Shast, R. (2001), Dovidny'k z istoriyi Ukrayiny' (A-Ya) [Handbook of Ukrainian History (A-Z)], Geneza, Kyiv, Ukraine.

4. Mocherny'j, S.V. (2000), Ekonomichna ency'klopediya: U tr'ox tomax. [Economic Encyclopedia: In three volumes], vol. 1, Vy'davny'chy'j centr "Akademiya", Kyiv, Ukraine.

5. Kolodny'j, A.M. and Fy'ly'povy'ch, L.O. (1996), Religijna duxovnist' ukrayinciv: vy'yavy',

postati, stan [Religious spirituality of Ukrainians: manifestations, figures, state], Logos, L'viv, Ukraine.

6. Panchenko, A. and Tihomirova, I. (2002), "Ukraine in the system of cultural coordinates of business", Menedzhment i menedzher, vol. 8, pp. 15—19.

7. Pigul', N.G. (2014), "Social infrastructure: functional purpose and features of development", Ekonomichny'j analiz: zb. nauk. pracz'. Ternopil's'ky'j nacional'ny'j ekonomichny'j universy'tet, vol. 16, no. 1, pp. 117—122.

8. Pin'kovs'ka, G.V. (2014), "Assessment of the current state of development of the cultural environment of the regions of Ukraine", Efekty'vna ekonomika, vol. 10, Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_10_36 (accessed 25 October 2021).

9. Smy'k, O.S. (2014), "Influence of social and economic conditions on the state of health of the population", Vcheni zapy'sky' Tavrijs'kogo nacional'nogo universy'tetu imeni V.I. Vernads'kogo. Seriya "Geografiya", vol. 10, no. 2, pp. 239—242.

10. Novikova, O.F., Amosha, O.I., Antonyuk, V.P. and Vy'shnevs'ky'j, V.P. (2018), Social'ni resursy' decentralizaciyi upravlinnya: mexanizmy' mobilizaciyi ta efekty'vnoho vy'kory'stannya [Social resources of decentralization of management: mechanisms of mobilization and effective use], NAN Ukrayiny', Insty'tut ekonomiky' promy'slovosti, Kyiv, Ukraine.

11. Tarasova, V.V. (2013), "Relationships between society and the environment in regional socio-economic conditions", Biznes Inform, vol. 7, pp. 54—60, Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2013_7_10 (accessed 27 October 2021).

12. Ty'tarenko, I.O. (2017), "Educational context of the concept of "socio-cultural factors", Osvitologichny'j dy'skurs, vol. 1—2 (16—17), pp. 23—27.

13. Shapoval, V.M., Pashkevych, M.S. and Dratver, D.A. (2012), "The influence of the nation's mentality on the nature of work motivation in Ukrainian enterprises", Ekonomichny'j prostir, vol. 68, pp. 282—289.

14. Shevchuk, L.T. (2011), Regional'na ekonomika: navchal'ny'j posibny'k [Regional economics: textbook], Znannya, Kyiv, Ukraine.

15. Yury'nezh', O. V. and Fedoriv, M. M. (2007), "Analysis of the influence of the national mentality on the formation of organizational culture", Socz.-ekon. doslidzh. v perexid. period, vol. 6, pp. 206—214.

16. Hofstede, G. (2001), Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions, and Organizations. Across Nations, 2nd ed., Sage, Thousand Oaks, CA.

Стаття надійшла до редакції 04.01.2022 р.